

Policratici Contenta

Johannes <von Salisbury, Bischof>

Parrhisius, 1513

Ca. viii. De co[n]uiuio philosophico: & q[uod] ei ciuile c[on]nexu[m] est: &
de sumptuariis legib[us] eius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70332)

Polícratíci de Curialíū nugís.

fuisse cene/que ab hora diei nona vsq; ad duodecimā noctis fe-
re:et hoc quidē tēpore equidiali ptracta est. In hac itaq; camisi-
nus hospes cōstantinopolitanas/babylonicas/alexādrinas/pa-
lestinas/tripolitanas/barbarorū/syrias/feniciasq; cōgessit deli-
tias/ac si sicilia/calabria/apulia/cāpaniaq; nō sufficiant cōiuiū
instruere delicatū. Copiā rerū/ministeriū disciplinā: sedulitatē
obsequii/vrbanitatē hospitis/plenius & meli⁹ referet vir singu-
laris eloquii:et qui oībus quos viderim triū linguarum gratia
prestat. Is quidē est iohānes thesaurarius eboraci:nā & ipse in-
terfuit. Sed qđ sine rubore fideiū dici vel audiri nō potest: infi-
delib⁹ teste macrobio plura turpia & luxuriosa videbantur que
seculo nostro placent:& obtinente luxu magnifica appellantur.
Nā titius in suasionē legis fannie obiicit seculo suo qđ porcum
troianū mensis inferāt: quē illi ideo sic vocabāt/quasi aliis inclu-
sis aīalibus gravidū:sicut ille equus troianus armatis gravidus
fuit. Cenā trimalchionis apud petroniū si potes ingredi: &
porcū sic gravidari posse miraberis:nisi forte āmirationē multi-
plex ignota & inaudita luxuria tollat. Et quidē multa que nos
vsu vel abusu edocti/non miramur visa sunt ammiranda imo
et stupēda maiorib⁹. Nā & porcū nō iam troianū:sed domesti-
cū dicim⁹/& in hūc modū farciendo qđ plura facim⁹ esse troiana
Vñ Marcus varro in libro.iii.de agricultura. Hoc quoq; nuper
īstitutū est saginari & lepores. Cū exceptos e leporario quōdā
in caueis & loco clauso faciā pingues. Sed & cocleas luxus fecit
saginas. Hec varro. Nihil autē istorū luxus iā habet notā:sed
est ciuilitatis insigne/quicquid incentiū est gule.

¶ De cōiuiio philosophico:et qđ ei ciuile cōnexū est:et de sum-
ptuariis legibus eius. Capitulum. VIII.

Ciuili ad philosophicū trāseam⁹:licet his qui rerum
substantiā perspicati⁹ intuētur: philosophicis ciuilia
videātur annexa esse. Siquidē philosophia rerū oīm
moderatrix a cōiuiis nō pōt abesse ciuilib⁹ cū nihil
oīno officiosum sit/aut ciuile:qđ non illa ptractet. Ipsa est qđ vni-
uersis prescribit modū:& dū disponit officia etiā plebeis & vul-
garibus interesse digna. Alioquin nihil alicubi recte pcedit
nisi & ipsa rebus asserat/qđ verbis docet. Quid enī pdest ver-
bis inanib⁹ vētilare in scholis & tutis officia:si nō actib⁹ & vita
solidētur? Dicūtur tñ esse plebeia que ad modestiā minus acce-
dūt:& quasi philosophie soluta legib⁹ ab indisciplinatione/aut
esuriem inuehunt a parcitate/aut a luxu et auuiditate furorē. Si

De Iohanne
thesaurario
eboraci.

De porco tro-
iano.

De cena tri-
malchionis.

De marco var-
rone.

apud nasidinū cōiue cōueniant/sordidus displicet apparatus/
dom⁹ incōposita susurriis icrustat/& auaritia illi⁹ qui tridiniis
preest cōiuarū irrisoriā puocat gulā:vt cū a limphanis vinaria
tota inuerterint/submurmurēt inuicē illud horatii.Nos nisi dā
nose bibimus moriemur inulti:hoc enī modis oibus agif vt pa
terfamilias cui impēsa perit et opera dānificetur. Si autē apud
cepheū discūbat opulentia & defect⁹ rationis ad infaniā vergit
et facillime fit a bacho cōcurfus ad martem. Hoc enī in fabulis
exprimūt illa cōiuiua cētaurorū vbi bachi non cessant munera/
donec eliciāt sanguinē. Hec quidē sunt cōiuiorū vulgariū com
mercia:& que philosophie nō téperant⁹ arbitrio. Quos si vides
ris citra modestiā cōuenire nō fabulosos centauros crede sed ve
ros:semiferi enī sunt/& aura spūs sui/aut spūs bachi inaniter in
tumescūt. Nā que a plebeis id est tenuiorib⁹ celebrant⁹:interdū
ciuilia/interdū philosophica sunt:nisi forte socratis/alciapiadis/
epitecti aliorūq; philosophorū conuiuia inciulia opineris. Ciu
lia tamen sunt vt morem sequamur nostrum/qui pīguori uti
mur minerua/non quidē dissoluta/sed liberioris licētie & opulē
ta magis & que ad cōmunē letitiā:salua tñ modestia mag⁹ q̄ ad
philosophicū rigore accedūt. Ab his ergo nasidianite arcentur:
& quicūq; supciliū grauitate & inameno vultu admissorū hilari
tatem offēdit. Quicquid enī in olla ferueat/aut ī coquina pare
tur/aut congestū sit in prōptuario:aut in mensa resplendeat/īsi
pidum est/& insulsum/si non hylaris vultus iudicio saporem in
gerat charitatis. Nam & iupiter vt ī fabulis est/pauperis hospi
tii acceptauit conuiuū:& magnas reputauit delitias q̄ deuota
pilemonis angustia ministravit. Et quidez de illo dictū est: sed
obtinet apud omnes:quia sup oīa vultus accessere boni: nec in
ers pauperq; voluntas. Est ergo ciuilitate conuiuari:hilari vultu:
larga manu/diligenti officio/amenare conuiuium/ & quod in
vsum suppetit:habita ratione personarum:loci & temporis sin
gulis dispensare:non quidem ex tristitia: vel ex necessitate:cū
hylarem datorem & deus diligit. In vsus istorum licet & tatio
ponere signa nouis p̄ceptis/qualia vincant pythagorā: amthiq;
reum:doctūq; platona. Porro cōiuiua philosophica omnino cas
stigata & suis regulis limitata sūt:vt qui hylantur in his/possint
nulla cibi aut pot⁹ impediēte molestia:suis officiis inseruire.
Sobria enim sunt:& omni luxuria castigata:non impediunt so
cratem:ne positiuam iustitiam exequatur:a naturali inquisitio
ne platonem non reuocant:memoriā rerum gestarum non ex

Tridiniū qd
sit. vide. l. fora
men. ff. de ser.
vzba. pridio.

ij. Corin. ix.

Policratici de Curialiū nugis.

cutiunt curio. Thimeus non prohibetur causas omnium rerum aperire: nec aliquis a quocumque virtutis officio retardatur. Hic nec tristitia nec vultu nubilum contingit in bonis ducere: nec crassum/illum/ quem Cicero auctore Lucilio semel in vita risisse scribit magnopere ammirari. Assunt utique voluptates: sed que lasciuia careant: adest grauitas: sed que letitiam non excludat. Hinc autem & hec conuiuia suas sumptuarias: vel cibarias leges: non tamen ut rebus: sed ut personis peccant. Res enim quatenus utilitas & honestas exposcit effundere non verentur. Siquidem in eis nihil sapienti carum est propter usum. Videf autem Hieronymus. ad custodiam sobrietatis cuius iocundissima & utilissima voluptas est egregiam statuisse cibariam legem. Ait ergo. Ad esse debet ratio: ut tales & tantas sumamur escas quibus non oneretur corpus: nec libertas anime pregrauetur: quia comedendum est: & deambulandum/ & dormiendum/ & digerendum: & postea inflatis venis incontinentia libidinis sustinenda. Luxuriosa res vinum: & contumeliosa ebrietas. Ois autem qui cum his miscetur non erit sapiens. Nec tales accipiamur cibos quos aut difficulter digerere/ aut commestos magno pretio & perditos labore doleamus. Olerum & pomorum ac leguminum & facilius apparatus est & arte impediri: & concolorum non indiget/ & sine cura sustentat humanum genus: moderateque sumptus: quia nec auidetur quod irritamenta gulae non habet/ leuiori digestionem concoquitur. Nemo enim vno & duobus cibis hisque vilibus usque ad inflationem ventris oneratur. Que diuersitate carniū: & saporis delectatione concipitur cum variis partibus nidoribus fumant: & ad esum sui expleta esurie quasi captiuos trahunt. unde & morbi ex saturitate nimia peccant: & multi impatientiam gulae vomitu remediuntur/ & quod turpiter ingererunt/ turpius egerunt. Sed forte nimis austerus videf Hieronymus/ & cuius edicto difficillimum sit parere. Esto/ liceat contenti Hieronymus: stoicorum vilescat auctoritas: excludantur peripatetici: dum vel Epicurus voluptatis assertor audiatur. Testantur enim (ut de nostris taceam) Seneca/ & multi alii clari inter philosophos: quod ille omnes libros suos replet oleribus & pomis/ & vilibus cibis dicens eis esse viuendum: quia carnes & exquisite epule ingenti cura & miseria preparentur: maioremque penam habeant in querendo/ quam voluptatem in abutendo. Corpora autem nostra cibo tantum & potu indigere/ ubi aqua & panis sit: & cetera his similia: ubi nature satisfactum. Quicquid supra fuerit/ non ad vite necessitatem spectare: sed ad vitium voluptatis. Bibere & comedere non deliciarum ardorem/ sed sitim & famem

Hieronymus.

xxxv. dis. luxuriosa.
De cōse. dis. v.
nec tales.

Seneca.

restringere. Qui carnibus vescuntur indigere etiā his que nō sūt
carniū. Qui autem simplici victu vtantur: eos carnes nō requi-
rere. Sapientie quoq; operam dare non possumus si mense ha-
bundantiam cogitemus qui labore nimio & cura indiget. Cito
expletur nature necessitas: frigus & fames simplici vestitu & ci-
bo expelli potest. Hec quidē epicurus: licet a turpi sequaciū gre-
ge cōtraxit infamie notam. Porro aristoteles docet a quibus sit
voluptatibus precipue abstinēdū. Cum ergo de quinq; ptito sēs
suum fonte voluptas oriatur: illam que est gust⁹ & tact⁹ id est ci-
bi & veneris solam hoībus cōmunē dicit esse cū beluis: & idcir-
co in pecudū ferorūq; aīaliū numero habetur: quisquis hac fera-
rum voluptate occupatur. Cetera ex trib⁹ aliis sensibus pficiscē-
tes: homini tm̄ proprii sunt. Quis igitur hñs aliquid hūani pu-
doris / voluptatibus istis duabus: coeundi atq; comedendi: q̄ hoī
cum sue atq; aīno cōes sunt gratuletur? Hoc aristoteles. Socra-
tes autem dicebat multos homines propterea velle viuere: vt
ederent & biberent: se bibere / atq; esse / vt viueret. Vñ satyric⁹.
Sūmū crede nephas aīam pferre pudori. Et ppter vitā viuēdi
pdere causas. Refert valeri⁹ vini vsū olim romanis feminis fu-
isse ignotū: ne scilicet in aliquod dedecus prolaberētur: quia pxi-
mus a libero patre intemperatīe grad⁹ ad incestā venerē eē cō-
suevit. Cōuiuīū etiā solēne maiores pstituerūt: idq; charistia ap-
pellatum est. Cui preter cognatos & affines nemo iterponeba-
tur: vt si qua iter necessarias psonas querela esset exorta: apd sa-
cra mēse: & inter hylaritatē animorū & fautorib⁹ cōcordie adhi-
bitis tolleret. Senectuti iuuētus ita cumulātū & circūspectū ho-
norē reddebat: tāq; maiores natu adolescētū cōes patres essent.
Quocirca iuuenes ita senectutē die vt aliquē ex p̄rib⁹ cōscript⁹ /
aut p̄pinquū aut paternū amicū ad curiā deducebāt: affixiq; val-
uis expectabāt: donec reducēdi officio fungerent. Qua quidez
voluntaria statione & corpora & animos ad publica officia im-
pigre sustinenda roborabant: breuiq; processu in lucem virtutuz
suarum verecunda laboris meditatione ipsi doctiores erant. In-
uitati ad cenam diligenter querebant qui nā ei conuiuio inter-
essent: ne senioris aduentū discubitu precurrerēt: sublataq; men-
sa priores confurgere & abire patiebantur. Ex quibus appare-
cene quoq; tempore q̄ parco & q̄ modesto sermone his presenti-
bus soliti sint vti maiores natu in conuiuīs. Ad tybias egre-
gia super ortum opera comprehensa carmine pangebant quo
ad ea imitanda virtutem alacriorem redderent. Quid hoc splē

Aristoteles.

Socrates.

Juuenalis in
viii. satyra q̄ i-
cipit. stemata
quid rē.
Valeri⁹ in lib.
ij. c. de institutis
antiquis.

Polícraticí de Curialiū nugís.

Hec valerius.
Plato.
Diogenes.

1. ad Thim. vj

didius/quid etiā vtilius certamie? Pubertas suū canis dec⁹ red
debat/defuncta viri cursu etas ingredienti auctrosam vitam/
favoris nutrimētis prosequatur. Quas athenas: q̄ scholā que
alienigena studia/huic domestice discipline p̄tuleri? Inde orie
bantur camilli: scipiones: fabricii: fabii & marcelli. At ne singu
la romani imperii lumina percurrēdo sim lōgior: veri celi supe
rioris clarissima pars diui cesares effulserunt. Hec valerius. Sed
& ipse plato cū esset diues/pro tempore tamen & conditione &
thoros eius diogenes lutatis pedibus conculcaret: vt posset va
care philosophie elegit achademiā villā ab vrbe procul: nō solū
desertā/sed etiā pestilentē: vt cura & assiduitate morborū libidi
nis impetus frangeretur: discipuliq; sui nullā aliā sentirent volu
ptatem nisi earū rerum quas discerent. Est aut̄ via oībus p̄clusa
disciplinis/si comes sapientie sobrietas amouetur/ quā vtiq; te
nere non possunt/qui clamitant apud ifulsos/oīa sicca dura esse
pposita. Ego quidem noui hominē longe inferiorē platone: nisi
quia xpianus est/nec licitū arbitror xpiano preferri vel platone.
Noui inq; hominē egrotatiuū/morborū incurſu assiduo dum ta
men nō excreſcāt sup id quod ferre pōt gaudētē vt carnis lascī
uia conteras/& spūs erigat:& roboref in agnitionē dei/cōtem
ptum mundi & exercitium virtutis/& id solum desiderantem/
dum sensus anime & corporis seruentur incolumes: & ipse vio
lencia egritudinis a gerendis nō reuocetur/aliquod flagellū/le
ue tamen/& infirmo tolerabile/de manu domini expectantem
& amplectentem. Platonici ergo & stoici ī templorum lucis &
porticibus versabantur vt ammoniti angustioris habitaculi sā
ctitate/nihil aliud q̄ de virtutibus cogitarent. Hanc autem me
ditationem non habent illi/quorum deus venter est:& expecta
tio in confusionem: quorum gloria sterco & ignis & vermis.
Videtur & apostolus his quos ad veram erudit philosophiam
sumptuariam legem prescribere dicens. Habētes victum & ve
stitum his contenti simus. Ceterum vt cum mei similibus pin
guiori minerva vtens mitius agam omnia que vsus necessita
tis aut vere honestatis alicuius in se aut in suis adhibita ratiōe/
& deducta abutendi licentia exigit in alimētorum & indumē
torum rationem cadant. Nam & hoc philosophia diētibus suis
indulget & solius immoderationis cohibet intemperantiam.
¶ & in sacra scriptura sunt optime ciuilitatis regule:& q̄ ni
hil virtute ciuilius:& que sunt regule ciuilitatis in conuiujs ob
seruande:& de verecundia.

Capitulum.IX.